

Chronologia bezwzględna pochówków i luźnych kości ludzkich ze stanowisk łowiecko-zbierackich epoki kamienia Dudka i Szczepanki na Mazurach

Celem projektu jest opracowanie chronologii bezwzględnej, tj. opartej o datowania radiowęglowe, dla pochówków i szczątków ludzkich znajdujących poza grobami na dwóch stanowisk łowiecko-zbierackich epoki kamienia Dudka i Szczepanki na Mazurach. Stanowiska leżały na wyspach byłego Jeziora Staświn, a czyli niemal od ustąpienia lodowca po koniec epoki kamienia.

W Dudce odkryte zostało główne cmentarzysko z przynajmniej 29 grobami i 114 zmarłymi. Stosowano tam różnorodne praktyki pogrzebowe. Niektórzy zmarli układani byli w pozycji anatomicznej, głównie siedzącej. O wiele liczniejsze są jednak pochówki wtórne, czyli szczątki, które zostały wcześniej ekshumowane z innego miejsca, zwanego pochówkiem tymczasowym i przyniesione do grobu na cmentarzysku już po rozłożeniu ciała. Prawie połowa zmarłych na cmentarzysku poddawana była kremacji. Zdarzały się też przypadki naruszania grobów i wyciągania z nich kości lub całych szkieletów zmarłych. Inaczej jest na stanowisku Szczepanki, gdzie znaleziono tylko dwa pochówki i oba to niemowlęta, jedno ułożone zostało na boku, a drugie na wznak. Z obu stanowisk pochodzą też pozostałości po pochówkach tymczasowych, czyli zgubione w takich miejscach drobne kości ludzkie. Zdarzają się też kości, głównie czaski, które najprawdopodobniej przechowywano na terenie obozowiska, możliwe, że jako pamiątkę po przodku lub krewnym.

Groby i inne ślady praktyk pogrzebowych i kultu przodków pochodzą prawdopodobnie z całego okresu osadnictwa na stanowiskach, ale jak dotąd wykonane zostało tylko parę dat radiowęglowych dla pochówków, które potwierdzają ich faktyczny wiek. Stanowi to poważną lukę w badaniach tamtejszych obrzędów pogrzebowych. Jest to tym bardziej istotne, że cmentarzysko w Dudce jest wyjątkowe w skali europejskiej, właśnie ze względu na tak dużą różnorodność rytuałów pogrzebowych. Do wyjątkowych należą choćby pochówki wtórne i ciałopalne, które są wprawdzie znane z innych stanowisk łowców epoki kamienia, ale nigdzie nie występują w tak dużej liczbie.

Celem projektu jest, więc wykonanie dużej serii dat radiowęglowych, które wskażą na dokładny wiek poszczególnych pochówków i szczątków ludzkich. Daty do takich celów powinny być wykonywane bezpośrednio z kości ludzkich, również z tych przepalonych. Pozwoli to określić między innymi jak długo funkcjonowało cmentarzysko w Dudce. Przypuszcza się, że mamy do czynienia z wyjątkowo długą tradycją użytkowania danego miejsca na cele grzebalne w epoce kamienia. Datowania radiowęglowe pozwolą też prześledzić ewentualne zmiany w obrzędach pogrzebowych jakie następowały w miarę upływu czasu. Istotne są przede wszystkim wieloetapowe praktyki grzebalne polegające na tymczasowym pochówku na czas rozłożenia ciała i późniejszym złożeniu wybranych kości w grobie docelowym na cmentarzysku. Zwyczaj taki wydaje się być miejscowy i stosowano go wobec znacznej części społeczności. Kwestią nierozwiązaną pozostaje jednak to, kiedy takie rytuały zaczęto stosować i kiedy zyskiwały one na szczególnym znaczeniu. Jednym z istotnych problemów, jakie należy rozwiązać jest też to, na ile różne sposoby potraktowania zmarłego wynikają ze zmiennych w czasie tradycji, czy raczej znaczenie miały kwestie natury społecznej i religijnej, jak choćby rola i status konkretnego zmarłego w miejscowej społeczności, albo jego przynależność do konkretnego rodu. Rezultatem projektu będzie też ogólne lepsze zrozumienie praktyk rytualnych oraz wierzeń łowców epoki kamienia, jak również różnych kwestii społecznych, które są wyrażane poprzez stosunek do zmarłych i sposób czczenia ich pamięci.